

277
371

KÖNYVTÁR- ÉS INFORMÁCIÓTUDOMÁNY

Kutatás

03/277

BORGMAN, Christine L.: The invisible library. Paradox of the global information infrastructure = Libr.Trends. 51.vol. 2003. 4.no. 652-674.p. Bibliogr.

A láthatatlan könyvtár. A világméretű információs infrastruktúra paradoxonja

Könyvtártudományi kutatás; Számítógép-hálózat; Tájékoztatási politika

A könyvtárak az országos információs infrastruktúra lényeges elemei, bár ritkán szerepelnek az információpolitikai stratégiáról szóló dokumentumokban. Napjainkban számos kihívással szembesülnek, és ezek a kihívások egyben meghatározzák a könyvtártudományi kutatások fő irányait is.

1. A könyvtárak mintegy „láthatatlan infrastruktúraként” jelennek meg a használók és a döntéshozók és fenntartók előtt. Szinte saját sikerességük áldozatait, mivel a jó szolgáltatás soha nem feltűnő, hanem észrevétlenül magától értetődő. Mindebből több átfogó kutatási téma adódik: Mennyire láthatók a könyvtárak használói és a döntéshozók és fenntartók számára? Mennyire jól jelennek meg a döntéshozók és fenntartók céljai a könyvtárak terveiben és fejlesztési koncepcióiban?
2. A könyvtárak ma már nagyon sokféle olyan tartalmat közvetítenek, amely nem saját tulajdonukban van. Meg kell vizsgálni a

„gyűjtemény” értelmezését. A használókat és a döntéshozókat és fenntartókat is meg kell kérdezni arról, hogyan definiálják a „gyűjtemény” fogalmát, továbbá hogyan használják a különböző típusú gyűjteményeket és tartalmakat. Különösen fontos kutatási probléma, hogy hogyan lehet biztosítani a különböző forrásokat tartalmazó és sokféle használót kiszolgáló gyűjtemények koherenciáját.

3. A megőrzést és a hozzáférést illetően jelenleg az on-line források elérhetőségének stabilitása a leglényegesebb, kutatásra érdemes kérdéskör. Ebbe beletartoznak az állandó azonosítók, a konzerválás és az elérés biztosítása, továbbá a tudásszervezési módszerek egyaránt.
4. Az intézményi keretekkel kapcsolatban nemcsak a különböző típusú közgyűjtemények (könyvtárak, múzeumok és levéltárak), hanem az általuk gondozott gyűjtemények és szolgáltatások közötti határok elmosódása merül fel. A keresőmotorok globális keresést tesznek lehetővé, ugyanakkor az információkeresés során nem különül el megfelelően a különböző intézmények sajátos szerepe, az intézmények közötti kapcsolatok kérdése és a különböző funkciók összevont vagy közös ellátása. Mindez több kutatási témát is felvet.

Ez a négy kérdéskör egymáshoz szorosan kapcsolódik. Vizsgálatukhoz a kutatási módszerek teljes eszköztárát fel kell használni, és a vizsgálatokba be kell vonni a használókat, a tartalmat előállító és kiadó szerzőket, a fenntartó intézményeket és a döntéshozókat. A kutatások tetszés szerint megvalósulhatnak egy-egy könyvtáron, egy-egy oktatási intézményen vagy földrajzi területen belül, és a vállalkozás méretét a mindenkori lehetőségekhez lehet igazítani.

(Hegyközi Ilona)

03/278

MARCUM, Deanna B.: Research questions for the digital era library = Libr.Trends. 51.vol. 2003. 4.no. 636-651.p. Bibliogr.

A digitális kor könyvtára. Három kutatási témajavaslat

Elektronikus könyvtár; Könyvtárosképzés –felsőfokú; Könyvtártudományi kutatás; Megőrzés; Szolgáltatások

Az információs környezet és a használók elvárásainak változásai arra készítetik a könyvtárakat, hogy értékeljék a digitális korszakban betöltött szerepüket. Ahhoz, hogy sikeresek legyenek, jóval többet kell tudniuk a digitális források használatáról, állományvédelméről és a jövő könyvtárának működtetéséhez szükséges képzés tartalmáról.

A kutatások három, egymáshoz szorosan kapcsolódó fő témacsoportját a szerző, az USA egyik vezető könyvtárügyi testülete, a Council on Library Resources elnöke, a lap körkérdésére válaszolva a következőképpen fogalmazta meg és kommentálta:

1. *Hogyan szolgálthatunk legjobban a digitális források használói számára? Milyen forrásokra van szükség? Milyen szolgáltatások segítik elő leginkább a használatot?*

Folytatni kell a Digital Libray fórum által megfogalmazott kutatási-fejlesztési és tájékoztatási témák (a használat értékelésére szolgáló kutatási módszerek kidolgozása és alkalmazása digitális könyvtári környezetben; a használók segítése a heti 7 napon át napi 24 órában szolgáltató digitális könyvtárban; a könyvtár mint virtuális és fizikai tér, a használói szokások változásai) vizsgálatát.

2. *Milyen elemekből álljon össze egy koordinált állományvédelmi és megőrzési stratégia, amely a digitális és a hagyományos forrásokra egyaránt kiterjed?*

A korábbi, részkérdésekre irányuló kutatások eredményeire építve ezt az átfogó kérdést kell

megvizsgálni. A közös stratégia előkészítése során fel kell mérni a digitalizálási és az állományvédelmi programok helyzetét; meg kell határozni a hosszú távú megőrzés legcélszerűbb módszereit (infrastruktúra, a dokumentumok kiválasztásának módja, az archiválás jogi háttere, követelmények különböző formátumok esetén); javítani kell a hagyományos dokumentumok állományvédelmét.

3. *Milyen jellegű képzésre van szükségük a jövő könyvtárosainak?*

A könyvtárosi pálya újonnan felmerülő követelményeinek szisztematikus elemzésére van szükség a munkatársak megkeresése, oktatása és folyamatos továbbképzése területén. Meg kell vizsgálni például, hogy milyen szakemberekre és milyen készségekre van szükség a különböző könyvtártípusokban; megfelelő szolgáltatásokat nyújtanak-e a képzőintézmények; ha nem, akkor hol kaphatják meg a jövő szakemberei a szükséges képzést; a tananyagban melyik részét kell a munkahelyen történő gyakorlati képzés során elsajátítani; a belátható jövőben milyen arányban kerül sor generációváltásra a könyvtárakban; hogyan lehetne a vezetői állásokat hatékonyan betölteni.

(Hegyközi Ilona)

03/279

TENOPIR, Carol: Electronic publishing. Research issues for academic librarians and users = Libr.Trends. 51.vol. 2003. 4.no. 614-635.p. Bibliogr.

Hogyan befolyásolja az elektronikus publikálás a felsőoktatási könyvtárosok közvetítő szerepét és a használók tudományos tevékenységét? Kutatási témajavaslatok

Egyetemi hallgató; Egyetemi könyvtár; Elektronikus folyóirat; Könyvtártudományi kutatás; Kutatás információellátása

Az elektronikus források gyors terjedése miatt több szempontból is újra kell vizsgálni a könyvtárosok szerepét. A szerző szerint az elektronikus publikálás három területe igényel további kutatásokat. A digitális információforrásokra való áttérés hogyan befolyásolja az egyetemi és főiskolai hallgatók tudományos munkáját? A korábbi kutatások azt mutatják, hogy a hallgatók leginkább a webre és az on-line forrásokra támaszkodnak, és egyre kevesebbet kérdeznak a könyvtárosoktól. Azt azonban nem tudjuk, hogy ezek a változások hogyan hatnak majd a hallgatók tanulására és tudományos munkájára. Ki kell deríteni továbbá azt is, hogy a különálló cikkek és a teljes folyóiratot tartalmazó adatbázisok közötti különbségek hogyan befolyásolják a kutatás módszerét. Hogyan érintik a tudományos munkát azok a döntések, hogy a kiadók mit adnak ki, és a könyvtárak mit vásárolnak meg? Végül szükség van-e egyáltalán a könyvtárosokra mint keresési közvetítőkre? Az on-line rendszereket egyéni használatra tervezik, de ez nem mindig garantálja a legjobb eredményeket.

(Autoref.)

Lásd még 289, 367